

rest odnesel velikanske življenjske izkušnje, od katerih je nekatere opisal v svojih Biserih pod snegom. »Ob teh trenutkih nemoči,« piše, na primer, »se domislim, kako bo doma, ko bomo spet zapustili ta neresnični svet. Ko se vrnem domov, bo vse drugače. Spremenil se bom. Ko se vrnem domov, ne bom več delal napak, ki sem jih delal prej. Ko se vrnem domov, se bom bolj posvečal medosebnim odnosom, skrbel bom za svojo telesno kondicijo, bolje si bom organiziral svoje dneve, uredil si bom vse majhne in velike stvari.«

Ko je na gori sedel pred višinskim sotorom, je s hrepenenjem gledal proti Južnemu sedlu, kjer je v strmi rebri opazil piko ob piki: »Več deset je teh pik — alpinistov, ki se s skrajnim, nečloveškim naporom vzpenjajo proti svojemu cilju. Zdijo se mi kot delavne mravlje, ki porivajo navkreber svojo ogromno drobtinico kruha. Toda koliko jih je! Cela kolona pikic, vsaka s svojim nečloveškim trpljenjem: zakaj čisto vsak od njih na tistem mestu ob tej uri trpi zavoljo neskončnega napora. Toda privoščim jim ta napor, ki bo na koncu obilno poplačan.«

Le nekaj dni pozneje se je čisto od blizu srečal z enim od takih trpljenj, s korejskim alpinistom, ki je bil sredi gore čisto na koncu z močmi, pa je vendarle nadaljeval pot, in se spomnil še drugih, katerih obraz »je bil redno spačen v trpeče gube, tako da sem mislil, da bodo zdaj zdaj odnehali. Pa niso nikoli in čisto vsi so brez izjeme vedno dosegli svoj takratni cilj. Nato sem se na ta skupinski obred katarzičnega uživanja v trpljenju navadil, vendar se mu nisem mogel dovolj načuditi. Nihče od trpečih ni nikoli odnehal ... Imel sem vtis, da sem se znašel na svetovnem kongresu fizično trpečih, ki se prepuščajo temu obredu, da naposled dosežejo duhovno očiščenje.«

Ob teh trpljenjih na mrzlih in vetrovnih višinah brez dovolj zraka je sanjal o zelenih in sončnih zalivih kristalno sinjega morja, ki so mu tudi dali novih moči za življenje v tem čisto drugačnem svetu mraza. »Oh, da bi čim prej minili ti dnevi! Potem bo konec vsega. Tudi upanja. Vendar pa te napetosti ne vzdržim več,« vzklikne, ko se odprava prevesi v drugo polovico in proti koncu, ko še vedno upa, da bo stopil na teme osemtisočmeterskega orjaka in ko še sanjari o tem, kako naj bi to bilo tisti in naslednje trenutke, ure in dneve, hkrati pa se visoki načrti začenjajo mešati z močnimi dvomi in s premišljevanji o velikih in manj velikih ljudeh: »Tu je razlika med močnim značajem in slabičem,« piše Jelinič. »Slabič vedno prespi odločilni trenutek, vstane vedno dan, uro, minuto ali le sekundo prepozno. Ko pa je prepozno, je prepozno, ni pomembno za koliko ... Prav vsi smo ljudje, toda značajan človek naredi vedno tisti odločilni korak več.«

Ko se poslavlja od baznega tabora pod Everestom, premišljuje o iztekačem se podvigu in o vrhunskem gorništvu tako, da bi to pravzaprav moral prebrati vsak alpinist: »Ta vrh nam sedaj ne pomeni nič več. Sami smo mu za kratko obdobje svojega življenja dali izreden pomen, ga poveljali v nekakšno zemeljsko božanstvo, kateremu smo se klanjali dva meseca. Sami smo ga sedaj zmleli v prah.« To bi moral prebrati vsak, ki tvega bistveno preveč: njegov uspeh je kratkega veka, morebitne posledice vsak izključno sam nosi vse življenje.

Prede bi se odpravili na večjo planinsko turo, bi bilo nemara kar koristno prebrati to Jeliničevno knjigo: tudi zato, da bi se o nekaterih rečeh naučili razmišljati drugače, kot premišljujemo zdaj. In seveda zato, da bi spoznali pomembno in nadvse zanimivo napisano delo slovenske planinske literature.

Marjan Raztresen

Dr. Rafko Dolhar: Stezice

(Ob avtorjevi 60-letnici izdala Mladika, Trst 1993)

Predstavitve nove knjige je vedno imeniten dogodek, zlasti če gre za dejanje, ki se je zgodilo za mejami slovenske države. Tokrat gre za dogodek, ki so ga v slovenski prestolnici pripravili povabljenim novinarjem in gostom tržaški Slovenci, ki so želeli predstaviti novo knjigo **dr. Rafka Dolharja** z naslovom *Stezice*, ki jo je izdala Mladika iz Trsta z letnico 1993. Ob tej priložnosti smo poslušali uvodni ekskurz, ki ga je prispevala gospa **Zora Tavčarjeva**, gospa **Mira Sardočeva**, prominentna igralka Slovenskega tržaškega gledališča, pa je z občuteno intonacijo predstavila nekaj odlomkov iz te Dolharjeve knjige. Vtis, ki ga je na navzoče napravila dognana interpretacija, kaže na to, da bo vsebina pritegnila predvsem tiste bralce, ki so jim gore in gorska narava blizu.

Dr. Rafko Dolhar ni neznana osebnost v plejadi planinskih literatov, saj je to njegova že deseta knjiga, ki jo je posvetil svojemu značilno lirično-realističnemu predstavljanju vseh podrobnosti, ki jih je mogoče najti v naravi. Ob tem, ko jih je sprejel za svoje v vseh razsežnostih svoje razpoznavne moči, jih je umel tudi povezovati s stvarnostjo življenja, ko najdeta svoje vidno mesto prav bolečina in ponos hkrati, in to ob vseh tistih peripetijah, ki jih vsakdanjost Slovenca, ki ne živi v matični domovini, mora vnašati v svoje preproste, večkrat pa tudi življenjske odločitve. Ta dogajanja so zanj povezana s tistim naravnim espijem, ki ga najdemo tako v gorah kot na Krasu ali ob morju, predvsem pa v njegovem intimnem spominjanju. In prav v tem delu avtorjeve izpovednosti se zrcali

tista pisateljstva dragocenost, ki ustvarja pogoje, da smo ob prebiranju Stezic tudi v literarnem smislu zadovoljni, saj se nehote v marsikaterem prizoru najdemo tudi — sami!

Pričujočo predstavo o odnosu do narave in o odnosu do življenja, ki ga preživlja pisatelj, najdemo v tej knjigi razdeljeno na tri skupine: na Spominske, Gorske in na Kraške. Tak način tudi odkriva avtorjev življenjski »credo«, ki je razpet med intimo, ki je prežeta z ljubeznijo do gora in posebej do slovenstva. Izvirnost njegovega pokolenja je temeljni podtekst vsemu pripovedovanju, ki ga najdemo tako rekoč v vseh tekstih, ki jih je v letih snovanja predstavil javnosti.

Črtice, ki so razporejene v te tri razdelke, vsaka zase odkriva svet, ki mu je avtor posebej naklonjen. Že v prvi črtici z naslovom Pot iz zelene doline, tako ugotavlja Zora Tavčar, »nam razkriva mnogoplastnost te nove Dolharjeve proze«. In po čem moremo verjeti tej ugotovitvi? Po tistem, ko pisatelj »najprej oživi domačo dolino s čopičem slikarja in obenem s pozornostjo kartografa; nato jo z očesom filmskega snemalca objljudi z množičnimi prizori iz obdobja iz 1. in 2. svetovne vojne. Zatem zoži prostor na drobno družinsko okolje in se ustavi na poudarku, ki odkriva intimno deško stisko, ko mora v Trst v slovensko šolo. Svojo življenjsko iskričnost odkriva enkrat z resnostjo zdravnika, spet drugič s tehtnim in izbranim besedovanjem politika, ko se za vsem tem skriva mehka duša človeka, ki mu je življenje oplajala v rosnih mladosti Marija s svetih Višarij in trdnost vsakdana preprostega človeka v Kanalski dolini.

Pravzaprav smo s tem že označili človeka, ki se na tako svoj način pojavlja v slovenski zamejski literaturi vobče, posebej pa v planinski. V vseh zapisanih besedilih diha močna slovenska volja, ki je oplojena s poštenim značajem, z ljubeznijo do gora in gorske narave, do ljudi, kjerkoli že so, ob morju, na Krasu, v mestu ali na deželi, saj mu vsakdanjost, ki jo preživlja kot zdravnik, prav gotovo navrže dosti tistega, kar potem postane spoštovanje do vsega, kar *potrebuje ljubezen* in predvsem tudi pomoč. Najbrž je nekaj resnice tudi v tem, da dr. Rafko Dolhar odhaja rad v gorski svet po tisti eliksir, ki mu daje moč, da v svojem delovanju in javnem življenju ohranja svoj značilni odnos do okolja, v katerem živi, svoje pošteno prepričanje, predvsem pa tisto ljubezen, ki je tako tesno povezana z narodom; ko to sporočilo diha iz slehernega stavka, ki ga je bil kdajkoli zapisal. Želel bi, da bi imeli priložnost še kdaj srečati na literarnih straneh njegovo ime in njegove z življenjskimi izkušnjami prepojene misli.

Zakrinkani trubadur

Slovenska matica v Ljubljani je v redni zbirki za leto 1993 izdala knjigo **Vladimirja Bartola** Zakrinkani trubadur, izbrani članki in eseji.

V poglavju Publicistika Vladimirja Bartola navaja, da je genialna osebnost duhovnega velikana osrednji lik Bartolove literature. Navaja, da takšno osebnost odlikuje demokratična strast, sugestivna moč, samovzgoja volje in ljubezen do nevarnosti. Navaja, da je prav to Bartol našel tudi pri slovenskem filozofu in alpinistu **dr. Klementu Jugu** (19. 11. 1898—11. 8. 1924).

V poglavju »Nekaj opažanj o zgodovinskem čutu in tipologiji dobe«, članek je izhajal v Razgledih, Trst, leta 1952 in leta 1955, v 10. poglavju piše o dr. Klementu Jugu.

Avtor govori o prelomu, ki ga je prevratna doba po prvi svetovni vojni povzročila v mladi generaciji; prišlo je do preloma tudi v pojmovanju planinstva.

Navaja: »Danes si bo od mladih težko kdo predstavljal, kakšen hrup, kakšno zgražanje, a tudi občudovanje so zbujale v prvih letih po prvi svetovni vojni plezalne ture Klementa Juga in njegovi opisi, ki so izhajali v Planinskem vestniku ...« Klementa Juga in posnemovalce je imela okolica za »poklicne samomorilce«, »prijatele smrti« ...

Avtor Vladimir Bartol daje vse priznanje **dr. Josipu Tomišku** (umrl 22. 3. 1954, star 82 let), ki je sprejemal spise dr. Klementa Juga in drugih v Planinski vestnik. Avtor poudarja, da se je s temi prispevki Planinski vestnik tako revolucionarno prenovil, »da je mogel deset let pozneje zapisati neki kulturni historik, da je bil Planinski vestnik v tisti dobi najpomembnejša slovenska literarna revija«.

Avtor v prispevku navaja, kako so pojmovali planinstvo pohodniki v gore vse tja do **Staniča, Aljaža, dr. Kugyja** in **dr. Tume**. Navaja, da je dr. Klement Jug s temi pojmovanji »pometal«. Primerja ga s **Podbevškom** v literaturi. Piše o razhajanjih med dr. Tumo in dr. Jugom. Piše o tem, da je dr. Jug iz plezanja v planinah napravil svojevrstno in tudi izvorno filozofijo, ki je prehajala že v neke vrste religijo ali celo v nekakšen mitos. »To je bila filozofija tveganja, drzovitosti, nekakšnega visokoetičnega pusto-lovstva«, zapiše avtor članka.

Mogoče bi bilo prav, da ob 70-letnici smrti dr. Juga Planinski vestnik ponatisne ta prispevek, ponatisne prispevek o osvajanju, pri katerem ni prirodoslovno znanstvenega zanimanja in pri katerem je celo lepota planin igrala povsem neznatno vlogo.

Ponatisnimo avtorjevo misel, da »je bil Klement Jug vse prej kot lahkomišeln človek. Bil je abstinent, v vsakem pogledu vzdržan in premissljen in je zahteval tudi od svojih soplezalcev in drugih prijateljev enako vzdržnost in preudarnost ...«